

ฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลผางาม

จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลผางาม
ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

คำนำ

ศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่ากับสังคมไทย และสิ่งเหล่านี้ ถือเป็นมรดกที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ ความภาคภูมิใจ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ ของคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ สืบสานสิ่งเหล่านี้สืบไป องค์การบริหารส่วนตำบลผางามเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีภารกิจหน้าที่ ในการส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานสิ่งเหล่านี้ไม่ให้สูญหาย ดังนั้นจึงได้จัดทำฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เด็กและเยาวชน ประชาชนได้เห็นความสำคัญ อันจะเป็นส่วนที่จะช่วยสืบสานให้คงอยู่ คู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ดังนั้นกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลผางาม จึงได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านศาสนา ภูมิปัญญาในท้องถิ่นและเก็บข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่และจากผู้นำชุมชน เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ได้ร่วมกันเรียนรู้และสืบทอดศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนและผู้ที่น่าสนใจ

การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สภาพทั่วไปและข้อมูลทั่วไป.....	๑
ด้านเกษตรกรรม.....	๓
ด้านอุตสาหกรรมและเหมืองแร่.....	๙
ด้านการแพทย์ไทย.....	๕๑
ด้านศิลปกรรม.....	๖๒
ด้านภาษาและวรรณคดี.....	๗๓

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลผางาม

ตราประจำองค์การบริหารส่วนตำบลผางาม

พระธาตุเจดีย์ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลผางาม หมู่ที่ ๙ บ้านผางาม เป็นสัญลักษณ์รูปพระธาตุเจดีย์อยู่ตรงกลาง และด้านหลังมีภูหินผางามและต้นไม้ใหญ่สีเขียวล้อมรอบ ด้านหน้าเป็นแม่น้ำลำคลองที่อุดมสมบูรณ์ และพระธาตุเจดีย์ยังเป็นที่เคารพ สักการบูชา ของชาวบ้านในตำบลผางาม เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในตำบลผางามด้วย

ประวัติความเป็นมา

ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากพื้นที่ต่างๆ ในภาคเหนือตอนบนและมารวมตัวกันสร้างถิ่นที่อยู่อาศัยในเขตบริเวณตำบลผางาม เนื่องจากเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตร ซึ่งมีภูผาหินบริเวณรอบๆ หมู่บ้าน และต่อมาได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านผางาม”

เดิมตำบลผางาม มีเขตการปกครองรวมกับตำบลดอนศิลาและแยกเขตการปกครองเป็นตำบลผางาม เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ เนื่องจากการขยายตัวของราษฎรในพื้นที่และเพื่อความสะดวกในการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลผางาม ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลผางาม ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๙ โดยมีผลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลผางาม เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๑๖๙ หมู่ที่ ๙ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย นายกององค์การบริหารส่วนตำบลผางามคนแรก คือ นายสมชาย ธรรมสอน และได้ก่อสร้างที่ทำการสำนักงานอยู่บริเวณหน้าภูผาหินงาม ซึ่งมีถ้ำพระผางามที่สวยงามตั้งอยู่

ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลผางาม ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่เลขที่ ๑๖๙ หมู่ ๙ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอเวียงชัย โดยห่างจากที่ว่าการอำเภอเวียงชัย ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร

พื้นที่

มีพื้นที่ ๑๑๗.๙ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔๙,๐๐๐ ไร่

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

๑. ด้านกายภาพ

๑.๑ ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือตำบล

ตำบลนางามตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเวียงชัย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเวียงชัยเป็นระยะทางประมาณ ๑๙ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๑๑๗.๙ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดกับพื้นที่ตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลเมืองชุม	อำเภอเวียงชัย	และตำบลทุ่งก่อ	อำเภอเวียงเชียงรุ้ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลแม่เปา	อำเภอพญาเม็งราย	จังหวัดเชียงราย	
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลดอนศิลา	อำเภอเวียงชัย	จังหวัดเชียงราย	
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลดอนศิลา	อำเภอเวียงชัย	และเขตป่าสงวนแห่งชาติห้วยสัก	

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบสลับภูเขา เหมาะสำหรับการเกษตรกรรม

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

มี ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

๑.๔ ลักษณะของดิน

ลักษณะของดินในพื้นที่เป็นดินร่วน ดินเหนียว พื้นราบเหมาะแก่การเพาะปลูกข้าว

๑.๕ ลักษณะของแหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน ได้แก่ น้ำแม่ต๋าก และอ่างเก็บน้ำต่างๆ เช่น อ่างเก็บน้ำหนองบัว

๑.๖ ลักษณะของไม้และป่าไม้

ในพื้นที่อยู่ในเขตป่าไม้เสื่อมโทรมบางส่วน

ข้อมูลปราชญ์
ด้านเกษตรกรรม

ข้อมูลปราชญ์ด้านเกษตรกรรม

นางแสงจันทร์ ปวงรังษี

เกิด : ๒๑ ก.ค. ๒๕๐๕

อายุ : ๖๐ ปี

ที่อยู่ : ๑๖๕ หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าบงใต้ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เกษตรกรเรียนรู้จากการฝึกอบรมด้านอาชีพ และการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรทฤษฎีพอเพียง และเข้าร่วมโครงการ "๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง" ของเกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอน/วิธีทำ

ขั้นที่ ๑ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ ๑ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯ ได้ด้วย) พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ ๓๐% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ ๓๐% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย และพื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ ๑๐% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น) ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจากขั้น "พออยู่พอกิน" ไปสู่ขั้น "พอมีอันจะกิน" เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นที่สองและขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ (มูลนิธิชัยพัฒนา, ๒๕๔๒)

ขั้นที่ ๒ ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

- (๑) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก
 - (๒) การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาขี๋ยรรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
 - (๓) ความเป็นอยู่ ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กระบี่ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
 - (๔) สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานเอนกมัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ
 - (๕) การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
 - (๖) สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว
- กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสำคัญ

ขั้นที่ ๓ ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจ การลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือเกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา) ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง) เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ซื้อในราคาขายส่ง) ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลองขยายผล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต จำนวน ๒๕ แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินงานให้มีการนำเอาทฤษฎีใหม่นี้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้น

วัสดุ/อุปกรณ์

- พื้นที่ทำการเกษตร

การเรียนรู้

เกษตรกรเรียนรู้จากการฝึกอบรมด้านอาชีพ และการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรทฤษฎีพอเพียง และเข้าร่วมโครงการ "๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง" ของเกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดเชียงราย

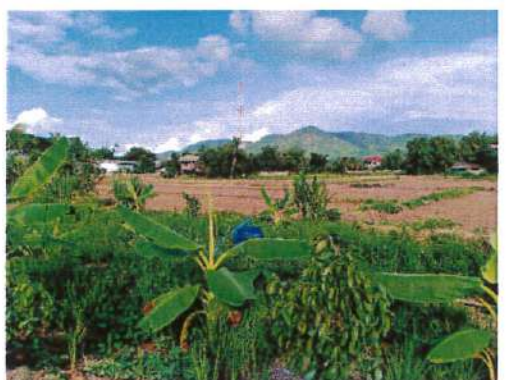
การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้าน และผู้ที่มีความสนใจ สามารถอธิบาย แนะนำ และทำให้ดูเป็นแบบอย่างได้

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำเกษตรแบบพอเพียง

รูปภาพกิจกรรมด้านเกษตรกรรม

ข้อมูลปราชญ์ด้านศิลปกรรม

เกษตรกรปลอดการเผา/ฟาร์มเห็ด

นายอานวย จุ่มดี

เกิด : ๑๘ เม.ย. ๒๕๔๔

อายุ : ๖๔ ปี

ที่อยู่ : ๑๕๗ หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าบงใต้ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เกษตรกรปลอดการเผา เพื่อส่งเสริมเกษตรกรไทยทำการเกษตรแบบไม่เผา ด้วยเครื่องจักรกลการเกษตรอย่างครบวงจรในพืชที่กระทรวงดูแลรับผิดชอบอยู่ ได้แก่ ข้าวและข้าวโพด

ขั้นตอน/วิธีทำ

การทำการเกษตรแบบปลอดการเผามีความจำเป็นต้องมีการจัดการระบบการเพาะปลูกพืชให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยควรมีการนำเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้ในแต่ละขั้นตอนการผลิตเพื่อสนับสนุนการหยุดการเผาในไร่นาควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช

วัสดุ/อุปกรณ์

-

การเรียนรู้

ได้รับคำแนะนำและเรียนรู้จากวิทยากรและเจ้าหน้าที่จากสหกรณ์การเกษตรจังหวัดเชียงราย

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้าน และผู้ที่มีความสนใจ สามารถอธิบาย แนะนำ และทำให้ดูเป็นแบบอย่างได้

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำเกษตรแบบไม่เผา และนำเศษหญ้า เปลือกข้าวโพดทำปุ๋ย ทำอาหารสัตว์ให้เกิดประโยชน์มากกว่าการเผา

รูปภาพกิจกรรมด้านเกษตรกรรม

ข้อมูลปราชญ์ด้าน
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ไม้กวาดดอกหญ้า

นางบัวออน อุดอน

เกิด :

อายุ :

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๑๑ บ้านร่องเจริญ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมด้านอาชีพ และคิดว่าเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวนอกจากอาชีพเกษตรกร

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. เลือกดอกหญ้ามัดขนาดให้เท่ากัน

๒. แบ่งดอกหญ้าเป็น ๓ ก้าน มัดด้วยลวดให้แน่น

๓. ทาบด้วยค้อนตรงรอยมัดให้แบน

๔. ตัดตรงโคนให้เป็นรูปสามเหลี่ยม

๕. นำดอกหญ้ามัดที่ ๑ เย็บแบบเนาจนสุดก้าน

๖. ใส่ก้านที่ ๒ และ ๓ เย็บแบบเดียวกับก้านที่ ๑ แล้วเย็บย้อนกลับมาที่จุดเริ่มต้น ลนไฟปลายเชือกป้องกันเชือกหลุด นำมาประกอบกับด้ามจับ และหูแขวน ตกด้วยตะปูเข็ม ตัดตกแต่งปลายดอกหญ้าให้สวยงาม ใช้เวลาการทำ ๒ ชั่วโมงต่อ ๑ อัน

วัสดุ/อุปกรณ์

- ดอกแซม	- ลวด
- เชือกไนล่อน	- เข็ม
- ตะปูเข็ม	- ค้อน
- คีมตัดลวด	- กรรไกรตัดกิ่งไม้

การเรียนรู้

เรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เรียนรู้โดยจากสังเกตคนในหมู่บ้านและทดลองปฏิบัติและลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๒ วัน ภูมิปัญญานี้เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้าน และผู้ที่มีความสนใจ สามารถอธิบาย แนะนำ และทำให้ดูเป็นแบบอย่างได้

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำไม้กวาดดอกแซม และการเก็บเกี่ยวดอกแซม

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ไม้กวาดดอกหญ้า

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ช่างทอผ้า

นายวรรณชัย พุฒิตไ้

เกิด : ๒๓ มกราคม ๒๕๓๗

อายุ : ๒๖

ที่อยู่ : ๑๖๘ บ้านร่องห้า หมู่ที่ ๑ ตำบลผางาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ปริญญาตรีสาขาการจัดการภูมิปัญญาและทรัพยากรทางวัฒนธรรม

อาชีพ : อิสระ

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมด้านอาชีพ และเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน คิดว่าเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับตนเอง นอกจากอาชีพนักศึกษา

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะกอแต่ละชุดและพันหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้วยเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

๒. เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอ เส้นด้ายยืนชุดที่ ๑ จะถูกแยก ออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้ายพุ่งผ่าน สลับตะกอชุดที่ ๑ ยกตะกอชุดที่ ๒ สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ

๓. การกระทบพันหวี (ฟืม) เมื่อสอดกระสวยด้ายพุ่งกลับก็จะกระทบ พันหวี เพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกัน ได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา

๔. การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืนให้คลายออก และปรับความตึงหย่อนใหม่ให้พอเหมาะ

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. กง ใช้พันเส้นด้าย เพื่อเตรียมใจด้ายสำหรับฟอกและย้อม
๒. อัก ใช้พันเส้นด้าย เพื่อจัดระเบียบ
๓. กระบอก ใช้สำหรับพันเส้นด้าย ใช้แทนหลอดด้าย
๔. แกนกระสวย ใช้สำหรับพันด้ายพุ่งเป็นหลอดเล็กๆ
๕. ไน เป็นเครื่องมือสำหรับกรอด้วยเข้าหลอดด้าย ก่อนที่จะนำไปใส่กระสวย

การเรียนรู้

เรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เรียนรู้โดยจากสังเกตคนในหมู่บ้านและทดลองปฏิบัติและลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ใช้เวลาในการเรียนรู้นานหลายปี ภูมิปัญญานี้เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้าน และผู้ที่มีความสนใจ สามารถอธิบาย แนะนำ และทำให้ดูเป็นแบบอย่างได้

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทอผ้าใหม่และการผลิตใหม่

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ทอผ้าไหม

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

สานกระติบและผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่

นายอัน พรหมชัย

เกิด : ๘ ก.ย. ๒๔๘๘

อายุ : ๗๕ ปี

ที่อยู่ : ๑๐๙ หมู่ ๑๑ บ้านร่องเจริญ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

มีความสามารถในการจักสานมาจากพ่อและแม่ จึงมีความชอบที่จะทำกระติบข้าวขาย เพราะเป็นของใช้ประจำบ้านที่มีมาอย่างยาวนาน เป็นวิวัฒนาการเกี่ยวกับการถนอมข้าวเหนียวให้มีความนุ่ม และเก็บไว้ได้นานขึ้น

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. นำปล้องไม้ไผ่มาตัดหัวท้าย ตัดเอาข้อออก ฝ่าเป็นซีกทำเส้นตอก ชูดให้เรียบและบาง
๒. นำเส้นตอกที่ได้มาสานเป็นรูปร่างกระติบข้าว หนึ่งลูกมี ๒ ฝ่า มาประกอบกัน
๓. นำกระติบข้าวที่ได้มาพับครึ่งให้เท่า ๆ กันพอดี เรียกว่า ๑ ฝ่า
๔. ขั้นตอนการทำฝาปิด โดยจักเส้นตอกที่มีความกว้าง ๑ นิ้ว สานเป็นสายตามะกอก และสายขัด
๕. นำฝาปิดหัวท้ายมาตัดเป็นวงกลม มาใส่เข้าที่ปลายทั้งสองข้าง
๖. ใช้ด้ายไนลอน และเข็มเย็บเข้าด้วยกันรอบฝาปิดหัวท้าย
๗. นำก้านตาลที่ม้วนไว้มาเย็บติดกับฝาล่าง ที่เป็นตัวกระติบข้าว
๘. นำกระติบข้าวที่ได้ไปรมควันจากฟางข้าว
๙. นำไม้มาเหลาเป็นเส้นตอกเท่ากับฝ่ากระติบพันด้วยด้ายไนลอน แล้วเย็บติดฝ่าขอบบน ใช้เวลาการทำ ๑ วัน

วัสดุ/อุปกรณ์

- ไม้ไผ่ไร่	- ด้ายไนลอน
- เข็มเย็บผ้าขนาดใหญ่	- กรรไกร
- เหล็กหมาด	- ก้านตาล
- เครื่องชูดตอก	- เครื่องกรอด้าย
- มีดโต้สำหรับฝ่าไม้ไผ่	- เลื่อยตัดไม้ไผ่

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้ วิธีการสานกระติบข้าว

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
สถานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สานกระดัง

นายอิน กันทะวงศ์

เกิด : ๒ พ.ย. ๒๔๘๕

อายุ : ๗๘ ปี

ที่อยู่ : ๑๐๒ หมู่ ๖ บ้านร่องคือ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

ความรู้เรื่องจักสานอยู่แล้วและปล่อยทรัพยากรทิ้งไว้ก็สูญเปล่า เลยมีความคิดอยากนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และทำไว้ใช้ในครัวเรือนได้

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. เลือกไม้ไผ่ที่มีอายุ ๓-๕ ปี
๒. ตัดไม้ไผ่ ยาวประมาณ ๒ เมตร
๓. จากนั้นนำไม้ไผ่มาเหลา ให้เป็นเส้นบางพอสมควรที่จะสานกระดังได้
๔. แล้วนำมาวางเรียงกัน ๘ เส้น นำไม้ไผ่มาสานกัน เป็นลายขัดกัน ๒ เส้น จากนั้นก็สานต่อไปเรื่อยๆจนกว่าจะได้ตามขนาดที่เราต้องการ
๕. ไปเหลาไม้ไผ่มาตัดมาทำเป็นขอบกระดัง
๖. นำขอบกระดังมาประกอบกัน ใช้เวลาในการทำ ๕ วันต่อ ๑ อัน

วัสดุ/อุปกรณ์

- ไม้ด	- เลื่อย
- คีม	- ไม้ไผ่
- ลวด	- เชือก
- เหล็ก	

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการสานกระดัง

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

สานตะกร้าพลาสติก

นายชิน ก่ำใจ

เกิด : ๘ มิ.ย. ๒๔๘๙

อายุ : ๗๔ ปี

ที่อยู่ : ๘๘ หมู่ ๘ บ้านหนองบัว ตำบลผางาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

ความรู้เรื่องจักสานอยู่แล้วและปล่อยทรัพยากรทิ้งไว้ก็สูญเปล่า เลยมีความคิดอยากนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และทำไว้ใช้ในครัวเรือนได้

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. ตัดเส้นพลาสติก ตามจำนวนและความยาวที่คำนวณได้ โดยจะประกอบด้วย
๒. เริ่มจากการทำกันกระเปาะ โดยการนำเส้นเหยียบ มาวางเรียงให้ชิดกัน แล้วหาหนังสือมาวางทับปลายเส้นไว้เพื่อไม่ให้เส้นหลุดเวลาสาน โดยหันปลายอีกข้างไปด้านหน้าเรา
๓. นำเส้นสานมาสาน โดยการสอดเส้นขึ้นหนึ่งช่องลงหนึ่งช่อง สานขึ้นไปเรื่อยๆจนหมด
๔. จัดเส้นให้แน่นและดึงปลายทั้ง ๔ ด้านให้เท่ากัน โดยจัดให้เส้นเหยียบชิดกันทุกเส้น ส่วนเส้นสานไม่ต้องชิดกันมากจัดแค่พอประมาณ เมื่อปลายเท่ากันแล้ว ทำการล็อกไว้โดยการสอดปลายเส้นย้อนกลับมาขัดกับสายด้านบน โดยการล็อกแต่ละช่วงให้เว้นระยะห่างกันประมาณ ๔ ช่อง
๕. หลังจากนั้น นำเส้นรอบวงมาสาน ให้เริ่มสานจากด้านกว้าง โดยการสอดเส้นจากขอบขวาไปซ้ายไปสิ้นสุดที่กึ่งกลางกระเปาะและให้เหลือปลายไว้ประมาณ ๕ ซม. สานขึ้นไปจนหมดเส้น แล้วล็อกด้านบนและปลายด้านซ้ายไว้กันหลุด
๖. ยกกระเปาะขึ้นมา โดยใช้มือข้างซ้ายถือด้านบน ส่วนมือขวาถือกันกระเปาะ ให้ใช้มือขวาจับเส้นที่กันกระเปาะสานขึ้นมาที่ปากกระเปาะที่ละเส้น สานไปประมาณ ๔ เส้นให้ทำการล็อกเส้นที่ปากกระเปาะไว้ด้วย เมื่อสานจนจบ หนึ่งด้านแล้วให้หยุดเพื่อทำการจัดเส้นรอบวง ด้วยการค่อยๆดึงเส้นรอบวงให้แน่น (อย่าดึงแรง เดียวจะหลุดมาทั้งเส้น) ดึงจนครบทุกเส้นแล้วก็สานต่อไปเรื่อยๆ เมื่อสานครบรอบ ก็สอดเก็บงานโดยสอดทับกัน ๒ ช่องจนครบทุกเส้นแล้วก็จัดเส้น โดยการดึงปลายทั้งด้านพร้อมๆกันทำให้ครบทุกเส้น หลังจากนั้นก็สอดเก็บไปอีก ๒-๓ ช่องและตัดปลายเส้นให้สวยงาม
๗. จัดเส้นแนวตั้ง โดยดึงเส้นที่ปากกระเปาะ(ปลายของเส้นกันกระเปาะ) ให้แน่นที่ละเส้นและพับเส้นลงมาขัดสาย ช่องเว้นช่อง เพื่อให้กันกระเปาะแน่นและอยู่ทรง
๘. เก็บปากกระเปาะ โดยการนำเส้นที่เตรียมไว้ หนึ่งเส้นมาสอดเข้าไปในช่องที่เราขัดสายไว้จนย้อนกลับมาบรรจบกัน หลังจากนั้นก็นำอีกหนึ่งเส้นมาวางทับแล้วพับเส้นที่เหลือลงมาขัดสาย เมื่อครบทุกเส้นแล้วสอดเส้นลงไปอีก ๓-๔ ช่องทุกเส้นและตัดปลายเส้นให้สวยงามพร้อมทั้งพับตามขอบกันกระเปาะทั้ง ๔ ด้าน (เริ่มทำจากฝั่งที่อยู่ตรงข้ามกับด้านที่จับงานเสมอ เพื่อกันไม่ให้กระเปาะฉีกออกจากกันง่ายๆ)

วัสดุ/อุปกรณ์

- มีด - คีม
- ลวด - เส้นพลาสติก
- กรรไกร - สายวัด

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการสานตะกร้าพลาสติก ที่ประยุกต์มาจากการสานตะกร้าไม้ไผ่สมัยโบราณ

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
สานตะกร้าพลาสติก

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ลูกมะโหด/ลูกยอด

นายคำ ไชยวุฒิ

เกิด : ๒๖ พ.ค. ๒๔๙๓

อายุ : ๗๐ ปี

ที่อยู่ : ๙๒ หมู่ ๘ บ้านหนองบัว ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๕

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมจากวิทยากร คือพ่อครูมานิตย์ เจริญเกษมทรัพย์ ช่วงวัฒนธรรมอำเภอเวียงชัย

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. ขั้นตอนแรกต้องตัดกระดาษว่าวออกเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสก่อน เอาสี่ละ ๑ แผ่น ๓ สี ก็ ๓ แผ่น ถ้าต้องการพวงมโหตรขนาดใหญ่ก็ต้องใช้กระดาษที่ใหญ่ขึ้น
๒. ต่อไปก็พับกระดาษที่ตัดไว้ให้เป็นสามเหลี่ยม แล้วพับครึ่งสามเหลี่ยมนั้นต่ออีก ๒ ครั้ง
๓. คราวนี้หมุนยอดสามเหลี่ยมเอาด้านสั้น(ด้านที่เปิดไม่ได้) ไปไว้ทางขวามือ แล้วพับสันทับเข้าไปจนดูคล้ายสามเหลี่ยม ๒ รูปซ้อนทับกันอยู่(ระวังพับผิดด้านนะคะ)
๔. ต่อไปก็ใช้กรรไกรตัดกระดาษสามเหลี่ยมนั้นสลับฟันปลา โดยตัดจากยอดบนลงล่างจนเกือบถึงชายด้านล่าง ให้มีระยะห่างเท่าๆกัน ตัดให้ถี่จนเกือบขาดได้เลยคะ ทำทั้ง ๓ แผ่นเลยนะคะ
๕. เมื่อตัดกระดาษครบแล้วก็คลี่กระดาษออกเป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วนำทั้ง ๓ แผ่นมาวางซ้อนกัน
๖. ใช้ปลายกรรไกรเจาะรูกลางแผ่นกระดาษทั้งสามเพื่อร้อยด้าย อย่าลืมเจาะรูกระดาษแข็งรูปวงกลมรองด้านในก่อน จากนั้นจึงร้อยด้าย
๗. ใช้มือจับแต่งให้กระดาษที่ซ้อนกันอยู่นั้นให้เป็นทรงจอมแห แล้วจับด้ายที่โผล่ขึ้นมาด้านบนสะบัดแรงๆ สี ห้า ครั้งก็จะได้พวงมโหตรที่สวยงามแล้วละคะ ลองทำดูสิคะ ง่ายๆแค่นี้เอง

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. กระดาษว่าว สีต่างๆ อย่างน้อย ๓ สี
๒. ด้าย หรือ เชือกสายป่านว่าว สียาวประมาณ ๑ ฟุต
๓. กระดาษแข็งรูปวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ ๑ นิ้ว เจาะรูตรงกลางร้อยด้าย
๔. กรรไกรตัดกระดาษ

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากร

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำลูกมะโหด

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม

ลูกมะโหด/ลูกยอต

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ทำหมวกจากกล่องกระดาษ

นางเรืองมูล จันทรคำ

เกิด : ๙ ก.ย. ๒๔๙๒

อายุ : ๗๑ ปี

ที่อยู่ : ๘๔ หมู่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมจากวิทยากร

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. ตัดกล่องสุรา เป็นรูปคล้ายลิ้นดอกไม้อัน จำนวน ๗ ชิ้น กว้าง ๓.๕ นิ้ว สูง ๖.๕ นิ้ว สำหรับทำตัวหมวก
๒. ตัดกล่องนมส่วนปีก รูป ๔ เหลี่ยมคางหมู ส่วนแคบกว้าง ๓.๕ นิ้ว ส่วนกว้าง ๖.๕ นิ้ว สูงแล้วแต่อยากได้ปีกใหญ่หรือเล็ก จำนวน ๗ ชิ้น
- ๓ เจาะรู รอบแบบที่ตัดไว้ ถัดห่างดูตามความเหมาะสม

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. กล่องสุรา
๒. เข็ม ด้าย
๓. ที่เจาะกระดาษ

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ และดัดแปลงจากสิ่งรอบตัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำผลิตภัณฑ์จากกล่องกระดาษและการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

รูปภาพกิจกรรมด้านกิจกรรม
ทำหมวกจากกล่องกระดาษ

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ดอกไม้ประดิษฐ์จากของน้ำยาปรับผ้านุ่ม

นางน้อย จันทรีลือ

เกิด : ๑๐ พ.ย. ๒๔๘๕

อายุ : ๗๘ ปี

ที่อยู่ : บ้านร่องห้า หมู่ ๑ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ในหมู่บ้าน และการฝึกฝนจากยูทูบ หรือสื่อทางอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. พับถุงน้ำยาปรับผ้านุ่มเข้าหากันเป็น ๒ ชั้น ตามแนวนอน เข้มหมุดกลัดให้แน่นและเสมอกัน
๒. ตัดถุงน้ำยาปรับผ้านุ่มเป็นเส้นเล็กๆ ความยาวตามขนาดถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม โดยตัดไม่ให้ขาดออกจากกัน ตัดเพียงครึ่งเดียว ตามแนวขวาง ทำดอกในและดอกข้างนอก ซึ่งขนาดจะต่างกัน
๓. ม้วนถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม จับส่วนที่ไม่ได้ใช้กรรไกรตัดม้วนไปเรื่อยๆ จนเป็นดอก ดอกเล็ก (ดอกใน) ใช้เทปกาวพันโคนดอกให้แน่น สำหรับดอกนอกก่อนม้วนให้เอาดอกในมาแนบแล้วม้วนทับไปเรื่อยๆ จนเป็นดอก พันโคนดอกให้แน่น
๔. ใช้กาวยัดที่ลวดแล้วใส่เข้าไปในดอก แล้วใส่ใบไม้ พันก้านด้วยกระดาศย่น

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม
๒. ลวด
๓. ใบไม้สำเร็จ
๔. กระดาศย่นใช้พันก้าน
๕. กาว
๖. กรรไกร
๗. สก๊อตเทปใส (เทปกาว)

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ และดัดแปลงจากสิ่งเหลือใช้รอบตัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำผลิตภัณฑ์ของน้ำยาปรับผ้านุ่มและการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ดอกไม้ประดิษฐ์จากของน้ำยาปรับผ้านุ่ม

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ถักคะจาข้าวเปลือก

นางพลอย คำตื้อ

เกิด : ๑๒ มี.ค. ๒๔๗๕

อายุ : ๘๘ ปี

ที่อยู่ : บ้านป่าบงใต้ หมู่ ๑๒ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : -

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

แต่ก่อนเห็นมารดาถักคะจาข้าวเปลือกเพื่อนำไปถวายวัดเพื่อเป็นพุทธบูชาในโอกาสที่มีงานประเพณีเกิดขึ้นในล้านนาจึงให้มารดาสอนและลองทำดู และคิดว่าควรจะอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นความเชื่อของชาวล้านนา การถักข้าวเปลือกเป็นเครื่องสักการะพระพุทธรเจ้า เชื่อว่าจะได้รับอานิสงค์บุญแห่งการให้ทานในโลกนี้และโลกหน้า ทรัพย์สินสมบัติจำนวนมหาศาลจะหลั่งไหลเข้ามาสู่ตนเองอย่างมากมาย รวมทั้งจะทำให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า เปรียบประดุจตั้งเมล็ดข้าวเปลือกที่ตกลงบนพื้นดินแห่งใดก็ตาม มักจะเจริญ งอกงามขึ้นมาสร้างความสมบูรณ์พูนสุขให้กับผืนแผ่นดินอย่างทั่วถึง อีกนัยหนึ่งเชื่อว่าข้าวถักใช้ด้ายถักหมายถึงจะได้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่ดี

ขั้นตอน/วิธีทำ

ใช้ไม้หน้าสามเป็นหลัก มีตะปูตัวโต ๒ ตัวยึดคล้องด้ายเป็นคู่ ๆ สามารถเลือกด้ายตามขนาด และสีตามต้องการเลือกข้าวเปลือกเมล็ดยาวที่มีขนาดเท่ากันเรียงเมล็ดข้าวในทางเดียวกันเป็นคู่เริ่มถักและใส่เมล็ดข้าวไปจนกว่าจะได้ระยะที่ต้องการกับขนาดของเหรียญแล้วจึงนำมาล้อมรอบเหรียญผูกให้แน่นตัดแต่งหางด้ายให้เท่ากัน การใช้ประโยชน์ ใช้บูชา (ถักข้าวเปลือกล้อมเหรียญพระสำคัญ) นำไปเป็นของที่ระลึก นำไปแขวนหน้ารถยนต์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญงอกงาม รุ่งโรจน์

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ข้าวเปลือก
๒. ไม้หน้าสาม
๓. ตะปูตัวโต
๔. ด้ายสีต่าง ๆ
๕. เหรียญต่าง ๆ)

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อแม่และแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับนักเรียน บุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้ วิธีการถักคะจาข้าวเปลือก และสืบภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมล้านนา

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ถักตะขั่วข้าวเปลือก

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

แกะสลักนกจากเศษไม้/ตุ๊กตาสีชีวิต

นายชัยยศ สมสวัสดิ์

เกิด :

อายุ :

ที่อยู่ : ๖๗ หมู่ ๗ บ้านดงมะดิน ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ ๖

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ในหมู่บ้าน และการฝึกฝนจากยูทูบ หรือสื่อทางอินเทอร์เน็ต และเป็นการสร้างรายได้หลักของครอบครัวและกลุ่มแกะสลักไม้บ้านดงมะดิน

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. ตัดเศษไม้ตามขนาดที่ต้องการ
๒. เหลาไม้เป็นรูปร่างนกชนิดต่าง ๆ
๓. นำนกที่แกะเป็นรูปร่างมาขัดกระดาษทราย
๔. ทาสีตามต้องการ
๕. นำนกมาร้อยเป็นโมบาย

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. เศษไม้
๒. เชือก
๓. ด้ายสีต่างๆ
๔. มีดสำหรับแกะสลัก
๕. กระดาษทรายขัดไม้

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับนักเรียน บุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการแกะสลักเศษไม้เป็นรูปนก

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
แกะสลักนกจากเศษไม้/ตุ๊กตาสีชีวิต

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ทำพุ่มเงิน - พุ่มทองจากริบบิ้นลวด

นางวันเพ็ญ ชุ่มชื่น

เกิด : ๗ เม.ย. ๒๕๐๑

อายุ : ๖๒ ปี

ที่อยู่ : ๑๗๓ หมู่ ๑๓ บ้านทุ่งยั้งใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ในหมู่บ้าน และการฝึกฝนจากยูทูบ หรือสื่อทางอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. นำถัวยน้ำจิ้มใส่ดินน้ำมันให้เต็ม
๒. นำริบบิ้นลวดมาตัดขนาดตามต้องการ เล็ก กลาง ใหญ่
๓. นำริบบิ้นลวดมามัดรวบกับน้ำจิ้ม
๔. ตัดริบบิ้นลวดให้เป็นดอกและเป็นพุ่ม
๖. นำพุ่มดอกมาใส่ลงพานที่เตรียมไว้

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ริบบิ้นลวด
๒. ดินน้ำมัน
๓. พาน
๔. ถัวยน้ำจิ้ม
๕. กรรไกร

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ และดัดแปลงจากสิ่งเหลือใช้รอบตัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำผลิตภัณฑ์พานพุ่ม พุ่มเงิน - พุ่มทองและการแปรรูปวัสดุ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ทำพุ่มเงิน - พุ่มทองจากริบบิ้นลวด

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ทอผ้าขาวม้า

นางสมบุรณ์ ชัยน้อย

เกิด : ๙ ต.ค. ๒๔๙๕

อายุ : ๖๘ ปี

ที่อยู่ : ๔๖ หมู่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : -

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากบรรพบุรุษ พ่อแม่พี่น้องซึ่งเป็นเชื้อสายมาจากภาคอีสาน และมีการการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากวิทยากรที่มาจากความรู้ในชุมชน

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะ กอแต่ละชุดและพันหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้วยเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

๒. เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอลง เส้นด้ายยืนชุดที่ ๑ จะถูกแยก ออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้วยพุ่งผ่าน สลับตะกอลชุดที่ ๑ ยกตะกอลชุดที่ ๒ สอดกระสวยด้วยพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ

๓. การกระทบพันหวี (ฟืม) เมื่อสอดกระสวยด้วยพุ่งกลับก็จะกระทบ พันหวี เพื่อให้ด้ายพุ่งแน่นหนาติดกันได้ เนื้อผ้าที่แน่นหนา

๔. การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืนให้คลาย ออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ ให้พอเหมาะ

วัสดุ/อุปกรณ์

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

๑. ฝ้ายหรือไหม
๒. กี่หรือหูก
 - ๒.๑ ไม้เหยียบกี่/หูก
 - ๒.๒ ที่นั่งทอ
 - ๒.๓ ขอบฟืม
 - ๒.๔ เขาทอตะกอล
 - ๒.๕ ไม้แขนศอก
 - ๒.๖ แกนพันด้ายยืน
 - ๒.๗ โครงสร้างหลัก
 - ๒.๘ เชือกฟืม
 - ๒.๙ เชือกเขา
 - ๒.๑๐ เส้นด้ายยืน

๓. ฟันหวี (ฟืม)
๔. ตะก้อหรือเข่า
๕. กระสวย
๖. เขาคูก
๗. ไม้ด้าย
๘. หลา
๙. กง

อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดลวดลาย

๑. อุปกรณ์สำหรับผ้าจก ประกอบด้วย ขนเม่น ไม้หลาสำหรับเก็บลวดลายและจัดแยกเส้นด้ายยืนขณะทอ
๒. อุปกรณ์สำหรับผ้าขิดไม้หลา ใช้จัดแยกด้ายยืนขณะทอ ไม้สอด ใช้เก็บลาย

การเรียนรู้

เรียนรู้เรียนรู้จากบรรพบุรุษ พ่อแม่พี่น้องซึ่งเป็นเชื้อสายมาจากภาคอีสาน และมีการการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ในชุมชน

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทอผ้าขาวม้า การแปรรูปและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอีสาน

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ทอผ้าชาวม้า

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

โคมล้านนา

นางบัวจันทร์ พุทธฤทธิ์

เกิด : ๕ก.ค. ๒๔๙๙

อายุ : ๖๕ปี

ที่อยู่ : ๙๔หมู่ ๑ บ้านร่องห้า ตำบลผางาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

โคมไฟ หรือ โคมแขวน เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวล้านนา ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเดิมชาวล้านนาจะใช้โคมในงานประเพณียี่เป็ง การจุดโคมจะทําในบ้านของเจ้านายชั้นสูง หรือผู้มีอันจะกินเท่านั้น โดยมีความเชื่อว่า การจุดโคมไฟ จะนำความเจริญและความสุขมาให้กับคนในครอบครัว หากเกิดในชาติหน้าจะเป็นบุคคลที่มีความฉลาดเฉลียว เปรียบดังแสงของเปลวไฟที่ลุกโชติช่วง โคมล้านนามีหลากหลายรูปแบบ ตามแต่ละภูมิปัญญาของท้องถิ่น แต่โคมรูปแบบโบราณ อาทิโคมรั้งมดส้ม โคมไห โคมเพชร โคมทุกระต่าย และโคมผัด การประดิษฐ์โคมมีจุดมุ่งหมาย ๔ ประการคือ ประการแรกเพื่อความสวยงาม ประการที่สอง เพื่อเป็นพุทธบูชา ประการที่สามเพื่อความสว่างให้กับตัวอาคารบ้านเรือน และประการที่สี่เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน ปัจจุบันโคมไฟแบบล้านนาถูกนำมาใช้ประดับ ตกแต่งอาคารบ้านเรือน รีสอร์ทสถานที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามตลอดทั้งปีไม่จำกัดเฉพาะในช่วงเวลาใด เวลาหนึ่งเท่านั้น

ขั้นตอน/วิธีทำ

ขั้นตอนที่ 1 - นำดอกมาหักเป็นรูป 8 เหลี่ยมจำนวน 4 เส้นแล้วใช้ แม็กซีเย็บให้ติดกัน

ขั้น ตอนที่ ๒ - นำดอกที่ทำเป็น ๘ เหลี่ยมมาประกบกันโดยใช้กาวติดตามเหลี่ยมแล้วใช้ที่หนีบกระดาษหนีบไว้แล้วนำไปตากแดดทิ้งไว้ประมาณ ๓๐ นาที

ขั้นตอนที่ ๓ - เมื่อโครงแห้งแล้วนำกระดาษมาติดตามรูปทรงของโคม

ขั้นตอนที่ ๔ - เสร็จแล้วนำกระดาษทองมาติดตามรอยของไม้และเส้นของโคมที่เราได้ตัดเป็นลวดลายเพื่อความสวยงาม

ขั้นตอนที่ ๕ - ติดหางโคมที่เราได้เตรียมไว้เป็นอันเสร็จสมบูรณ์

การเรียนรู้

วัสดุ/อุปกรณ์

๑.ดอก ยาวประมาณ ๖๐ เซนติเมตร

๒.กรรไกร

๓.กาว

๔.เครื่องทักไม้

๕.กระดาษสา

๖.ไม้บรรทัด

๗.ที่หนีบกระดาษ

๘.แม็กซีเย็บกระดาษ

๙.กระดาษทอง

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรที่มาให้ความรู้กับกลุ่มแม่บ้านในชุมชน

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำโคมล้านนา

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม โคมล้านนา

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม โคมล้านนา

นางผ่องศรี มาแสน

เกิด :

อายุ : ปี

ที่อยู่ : หมู่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

โคมไฟ หรือ โคมแขวน เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวล้านนา ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเดิมชาวล้านนาจะใช้โคมในงานประเพณีเป็ง การจุดโคมจะทําที่บ้านของเจ้านายชั้นสูง หรือผู้มีอันจะกินเท่านั้น โดยมีความเชื่อว่า การจุดโคมไฟ จะนำความเจริญและความสุขมาให้กับคนในครอบครัว หากเกิดในชาติหน้าจะเป็นบุคคลที่มีความฉลาดเฉลียว เปรียบดังแสงของเปลวไฟที่ลุกโชติช่วง โคมล้านนามีหลากหลายรูปแบบ ตามแต่ละภูมิปัญญาของท้องถิ่น แต่โคมรูปแบบโบราณ อาทิโคมร่มด้าม โคมไห โคมเพชร โคมหุกระต่าย และโคมผัด การประดิษฐ์โคมมีจุดมุ่งหมาย ๔ ประการคือ ประการแรกเพื่อความสวยงาม ประการที่สอง เพื่อเป็นพุทธบูชา ประการที่สามเพื่อความสว่างให้กับตัวอาคารบ้านเรือน และประการที่สี่เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน ปัจจุบันโคมไฟแบบล้านนาถูกนำมาใช้ ประดับ ตกแต่งอาคารบ้านเรือน รีสอร์ทสถานที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามตลอดทั้งปีไม่จำกัดเฉพาะในช่วงเวลาใด เวลาหนึ่งเท่านั้น

ขั้นตอน/วิธีทำ

ขั้นตอนที่ ๑ - นำดอกมาหักเป็นรูป ๘ เหลี่ยมจำนวน ๔ เส้นแล้วใช้ แม็กซีเย็บให้ติดกัน

ขั้นตอนที่ ๒ - นำดอกที่ทำเป็น ๘ เหลี่ยมมาประกบกันโดยใช้กาวติดตามเหลี่ยมแล้วใช้ที่หนีบกระดาษหนีบไว้แล้วนำไปตากแดดทิ้งไว้ประมาณ ๓๐ นาที

ขั้นตอนที่ ๓ - เมื่อโครงแห้งแล้วนำกระดาษมาติดตามรูปทรงของโคม

ขั้นตอนที่ ๔ - เสร็จแล้วนำกระดาษทองมาติดตามรอยของไม้และเส้นของโคมที่เราได้ตัดเป็นลวดลายเพื่อความสวยงาม

ขั้นตอนที่ ๕ - ติดหางโคมที่เราได้เตรียมไว้เป็นอันเสร็จสมบูรณ์

การเรียนรู้

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

วัสดุ/อุปกรณ์

๑.ดอก ยาวประมาณ ๖๐ เซนติเมตร

๒.กรรไกร

๓.กาว

๔.เครื่องหักไม้

๕.กระดาดสา

๖.ไม้บรรทัด

๗.ที่หนีบกระดาด

๘.แม็กซ์เย็บกระดาด

๙.กระดาดทอง

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรที่มาให้ความรู้กับกลุ่มแม่บ้านในชุมชน

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำโคมล้านนา

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
โคมล้านนา

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ตัดตุ้งล้านนา

นางเรืองมูล จันทรคำ

เกิด : ๙ ก.ย. ๒๔๙๒

อายุ : ๗๒ ปี

ที่อยู่ : ๘๔ หมู่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เรียนรู้จากการฝึกอบรมจากวิทยากร

ขั้นตอน/วิธีทำ

ตุ้งได้หนู

ประวัติความเป็นมา

ตุ้งได้หนู มีลักษณะเป็นพวงประติมากรรมรูปร่างคล้ายจอนหรือพัดคว่ำ ทำจากกระดาษสีหรือกระดาษแก้วสีแดง ขลิบด้วยลวดลายสีต่างๆ มีหางคล้ายหางนกยูง ข้างละ ๑๐-๑๕ คู่ ใช้การไกวค้ำลงลงเป็นวงกลมในใจจนคล้ายพัดคว่ำ เมื่อไกวออกและจับหางขึ้น จะเห็นเป็นพวงกระดาษที่สวยงาม

การนำตุ้งได้หนูไปใช้ ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็กและเยาวชน ๑-๒ เมตร ใช้ถือร่วมขบวนแห่ครัวตานเข้าวัด ใช้ประดับครัวเรือน หรือใช้ตกแต่งสถานที่ในงานเทศกาลสงกรานต์ แต่ในบางท้องถิ่นจะใช้ตกแต่งประติมากรรมเพื่อตกแต่งสวน โดยประดิษฐ์เป็นพวงใหญ่ๆ ใช้กระดาษขาวสีขาวและสีอื่น หรือสีขาวและสีม่วง

วิธีทำ

ขั้นตอน/วิธีทำ

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. กระดาษขาว ๒. เข็ม ด้าย ๓. ที่เจาะกระดาษ ๔. กระดาษแข็ง ๕. กาวลาเท็กซ์ ๖. เชือกขาวแดง

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ และดัดแปลงจากสิ่งรอบตัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการทำผลิตภัณฑ์จากกล่องกระดาษและการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
ตัดตุ๊กต่านนา

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

สานปลาตะเพียน

นางพลอย คำตื้อ

เกิด : ๑๒ มี.ค. ๒๔๗๕

อายุ : ๘๙ ปี

ที่อยู่ : บ้านป่าบงใต้ หมู่ ๑๒ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : -

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

แต่ก่อนเห็นมารดาสานปลาตะเพียนเพื่อให้ลูกหลานได้เล่นเพื่อความสนุกสนาน และคิดว่าควรจะอนุรักษ์ของเล่นพื้นบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติ จึงได้หัดทำจนชำนาญและทำแจกลูกหลานในรุ่นต่อมาได้เล่น

ขั้นตอน/วิธีทำ

การสานปลาตะเพียนจากใบมะพร้าว

๑. นำใบมะพร้าวสดมาฉีกเป็นเส้นยาว ๕๐ เซนติเมตร กว้าง ๒ เซนติเมตร จำนวน ๒ เส้น
๒. นำใบมะพร้าวเส้นที่ ๑ มาพันมือ ๒ รอบ ดังภาพ
๓. นำใบมะพร้าวเส้นที่ ๒ แล้วดึงมือที่พันออก ใช้มืออีกข้างหนึ่งจับไว้ ดังภาพ
๔. นำใบมะพร้าวใบที่ ๒ มาพับครึ่งแล้วสอดเข้าไปในใบมะพร้าวที่พันไว้ในรอบแรก
๕. เสร็จแล้วให้ใช้ใบมะพร้าวเส้นที่ ๒ เส้นล่างสอดช่องใบมะพร้าวเส้นที่ ๑ ห่วงแรก
๖. กลับด้านหลังขึ้นมา นำเส้นมะพร้าวเส้นที่ ๒ ปลายด้านล่างสอดช่อง ดังภาพ แล้วดึงจัดให้สวยงาม
๗. ใช้กรรไกรตกแต่ง ครีบและหาง

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ก้านมะพร้าว
๒. กรรไกร

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับนักเรียน บุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้ วิธีการสานปลาตะเพียน และสืบภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมล้านนา

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
สานปลาตะเพียน

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

สานตะกร้อจากก้านมะพร้าว

นางเรืองมูล จันทรคำ

เกิด : ๑๒ มีนาคม ๒๔๙๓

อายุ : ๗๑ ปี

ที่อยู่ : ๘๔ หมู่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

แต่ก่อนเห็นมารดาสานปลาตะเพียนเพื่อให้ลูกหลานได้เล่นเพื่อความสนุกสนาน และคิดว่าควรจะอนุรักษ์ของเล่นพื้นบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติ จึงได้หัดทำงานขานาญและทำแจกลูกหลานในรุ่นต่อมาได้เล่น

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. นำใบมะพร้าวสดมาฉีกเป็นเส้น ยาว ๕๐ เซนติเมตร ...
๒. นำใบมะพร้าวมาวางทับกัน พับปลายเส้นด้านซ้ายพับขึ้นบน ...
๓. สอดที่ช่องใต้รอยพับแล้วดึงให้แน่น
๔. สานเหมือนกัน ๒ ชุด
๕. นำมาสานขัดกันเหมือนหางเปียไม่พับริม ๔ - ๕ รอบ

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ก้านมะพร้าว
๒. กรรไกร

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับนักเรียน บุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้ วิธีการสานตะกร้อจากก้านมะพร้าว และสืบภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมล้านนา

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
สานตะกร้อจากก้านมะพร้าว

ข้อมูลปราชญ์ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

สานตะกร้าพลาสติก

นางสุขใจ คำขุ่ม

เกิด : ๑ เมษายน ๒๕๐๕

อายุ : ๕๗ปี

ที่อยู่ : ๖๙หมู่ ๑๔ บ้านป่าบงเหือ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

ความรู้เรื่องจักรสานอยู่แล้วและได้รับการอบรมต่อยอดจากหน่วยงานต่างๆ และไม่ปล่อยทรัพยากรทิ้งไว้ก็สูญเปล่า เลยมีความคิดอยากนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และทำไว้ใช้ในครัวเรือนได้

ขั้นตอน/วิธีทำ

๑. ตัดเส้นพลาสติก ตามจำนวนและความยาวที่คำนวณได้ โดยจะประกอบด้วย
๒. เริ่มจากการทำกันกระเปาะ โดยการนำเส้นเหยียบ มาวางเรียงให้ชิดกัน แล้วหาหนังสือมาวางทับปลายเส้นไว้เพื่อไม่ให้เส้นหลุดเวลาสาน โดยหันปลายอีกข้างไปด้านหน้าเรา
๓. นำเส้นสานมาสาน โดยการสอดเส้นขึ้นหนึ่งช่องลงหนึ่งช่อง สานขึ้นไปเรื่อยๆจนหมด
๔. จัดเส้นให้แน่นและดึงปลายทั้ง ๔ ด้านให้เท่ากัน โดยจัดให้เส้นเหยียบชิดกันทุกเส้น ส่วนเส้นสานไม่ต้องชิดกันมากจัดแค่พอประมาณ เมื่อปลายเท่ากันแล้ว ทำการล็อกไว้โดยการสอดปลายเส้นย้อนกลับมาขัดกับลายด้านบน โดยการล็อกแต่ละช่วงให้เว้นระยะห่างกันประมาณ ๔ ช่อง
๕. หลังจากนั้น นำเส้นรอบวงมาสาน ให้เริ่มสานจากด้านกว้าง โดยการสอดเส้นจากขอบขวาไปซ้ายไปสิ้นสุดที่กึ่งกลางกระเปาะและให้เหลือปลายไว้ประมาณ ๕ ซม. สานขึ้นไปจนหมดเส้น แล้วล็อกด้านบนและปลายด้านซ้ายไว้กันหลุด
๖. ยกกระเปาะขึ้นมา โดยใช้มือข้างซ้ายถือด้านบน ส่วนมือขวาถือกันกระเปาะ ให้ใช้มือขวาจับเส้นที่กันกระเปาะสานขึ้นมาที่ปากกระเปาะที่ละเส้น สานไปประมาณ ๔ เส้นให้ทำการล็อกเส้นที่ปากกระเปาะไว้ด้วย เมื่อสานจนจบ หนึ่งด้านแล้วให้หยุดเพื่อทำการจัดเส้นรอบวง ด้วยการค่อยๆดึงเส้นรอบวงให้แน่น (อย่าดึงแรง เดียวจะหลุดมาทั้งเส้น) ดึงจนครบทุกเส้นแล้วก็สานต่อไปเรื่อยๆ เมื่อสานครบรอบ ก็สอดเก็บงานโดยสอดทับกัน ๒ ช่องจนครบทุกเส้นแล้วก็จัดเส้นโดยการดึงปลายทั้งด้านพร้อมๆกันทำให้ครบทุกเส้น หลังจากนั้นก็สอดเก็บไปอีก ๒-๓ ช่องและตัดปลายเส้นให้สวยงาม
๗. จัดเส้นแนวตั้ง โดยดึงเส้นที่ปากกระเปาะ(ปลายของเส้นกันกระเปาะ) ให้แน่นที่ละเส้นและพับเส้นลงมาขัดลาย ช่องเว้นช่อง เพื่อให้กันกระเปาะแน่นและอยู่ทรง
๘. เก็บปากกระเปาะ โดยการนำเส้นที่เตรียมไว้ หนึ่งเส้นมาสอดเข้าไปในช่องที่เราขัดลายไว้จนย้อนกลับมาบรรจบกัน หลังจากนั้นก็นำอีกหนึ่งเส้นมาวางทับแล้วพับเส้นที่เหลือลงมาขัดลาย เมื่อครบทุกเส้นแล้วสอดเส้นลงไปอีก ๓-๔ ช่องทุกเส้นและตัดปลายเส้นให้สวยงามพร้อมทั้งพับตามขอบกันกระเปาะทั้ง ๔ ด้าน (เริ่มทำจากฝั่งที่อยู่ตรงข้ามกับด้านที่จบงานเสมอ เพื่อกันไม่ให้กระเปาะฉีกออกจากกันง่ายๆ)

วัสดุ/อุปกรณ์

- มีด - คีม
- ลวด - เส้นพลาสติก
- กรรไกร - สายวัด

การเรียนรู้

เรียนรู้จากจากพ่อและแม่ โดยจากการสังเกต จดจำ และลงมือปฏิบัติ ใช้เวลาในการเรียนรู้ ๑ ปี ภูมิปัญญานี้สามารถสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการสานตะกร้าพลาสติก ที่ประยุกต์มาจากการสานตะกร้าไม้ไผ่สมัยโบราณ

รูปภาพกิจกรรมด้านหัตถกรรม
สถานตะกร้าพลาสติก

ข้อมูลปราชญ์
ด้านแพทย์แผนไทย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายสามแก้ว ตันธิดา

เกิดวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๐

อายุ ๖๙ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่๔บ้านสันจ๋อนไถ

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายสวัสดิ์ ปงสุภา

เกิดวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓

อายุ ๖๖ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๕๓ หมู่๓บ้านหัวฝาย

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพร

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายทิศ ทิศคำ

เกิดวันที่ ๓ มีนาคม ๒๔๙๓

อายุ ๖๖ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๑ หมู่๕บ้านผางาม

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายสถาพร มณีโชติ

เกิดวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๘๙

อายุ ๗๐ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ ๑๐บ้านเนินสยาม

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายอนุเดช อินเปีย

เกิดวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๔๙๗

อายุ ๖๒ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ ๑๑บ้านร่องเจริญ

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพร
พื้นบ้าน

นายฟอง เสหน้ห้พงษ์

เกิดวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๘๘

อายุ ๗๑ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๙๑ หมู่ ๑๓บ้านทุ่งยั้งใหม่

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพร
พื้นบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายเดชา ดีโลก

เกิดวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๔

อายุ ๖๕ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑ หมู่ ๑๔บ้านป่าบงเหิน

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายอินตา ชัยขมภู

เกิดวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕

อายุ ๖๔ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๔ หมู่ ๑๕บ้านดงมะตั้นใหม่

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
คือหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน

นายบุญเถิง เชื้อนคำ

เกิดวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๙๖

อายุ ๖๓ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๔๗ หมู่๒บ้านทุ่งยั้ง

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพร

นายเสาร์คำ นวลลังกา

เกิดวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๙๕

อายุ ๖๔ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๗๙ หมู่๗บ้านดงมะดื่น

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอยาสมุนไพร
พื้นบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
คือหมอเป่า/ห่า

นายคิด พรหมชัย

เกิดวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๘๓

อายุ ๗๕ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๖บ้านร่องคือ

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอเป่า / ห่า

นางตุ้มมา เชื่อนทา

เกิดวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘

อายุ ๖๑ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒๙ หมู่ ๑๔บ้านป่าบงเหนือ

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอเป่า / ห่า

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย

หมอส่งเคราะห์/สู่ขวัญ

นายสรรค์ทัศน์ คำชุ่ม

เกิดวันที่

อายุ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ ๑๔บ้านป่าบงเหิน

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอส่งเคราะห์/สู่ขวัญ

นายบุญมี เชื้อนคำ

เกิดวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๙

อายุ ๘๐ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ ๒บ้านทุ่งยั้ง

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอส่งเคราะห์/สู่ขวัญ

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย

หมอส่งเคราะห์/สู่ขวัญ

นายบุญผาย เนตรธिया

เกิดวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๙๐

อายุ ๖๙ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ ๑๑ บ้านร่องเจริญ

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอส่งเคราะห์/สู่ขวัญ

นายเหลา ปอสี

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อายุ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ ๑ บ้านร่องห้า

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือหมอส่งเคราะห์/สู่ขวัญ

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
นวดแผนโบราณ

นางวราภรณ์ ฮาไตร

เกิดวันที่

อายุ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ ๑๔บ้านป่าบงเหิน

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้าน การนวดแผนโบราณ

นางศิริรัตน์ พรหมชัย

เกิดวันที่

อายุ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ ๑๔บ้านป่าบงเหิน

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้าน การนวดแผนโบราณ

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์แผนไทย
นวดแผนโบราณ

นางปิ่น คำตื้อ

เกิดวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๙๒

อายุ ๗๑ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๕ บ้านป่าบงเหิน

ตำบล ผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านด้าน การนวดแผนโบราณ

ข้อมูลปราชญ์

ด้านศิลปกรรม

ข้อมูลปราชญ์ด้านศิลปกรรม ปั้นพระพุทธรูป/งานปั้นปูน

นายสุทัศน์ พรานเนื้อ

เกิด : ๒๖ มิ.ย. ๒๔๙๙

อายุ : ๖๔ ปี

ที่อยู่ : ๓๖ หมู่ที่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัด
เชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เกิดจากการที่สมัยก่อนได้บวชพระจึงได้ศึกษาจากช่างที่ปั้นพระในวัดจึงเกิดการเรียนรู้ครูบาอาจารย์ที่ถ่ายทอด
จากรุ่นสู่รุ่น และเป็นนำมาเป็นอาชีพหลักเลี้ยงครอบครัวจนถึงปัจจุบัน

ขั้นตอน/วิธีทำ

งานปั้นปูนบนพื้นราบ

การร่างแบบ ช่างปั้นปูนซึ่งจะทำงานปั้นลวดลาย รูปภาพต่างๆ ลงบนพื้นชนิดที่เป็นผาผนัง กำแพงถือปูน
หรือ พื้นไม้ บางคนอาจร่างแบบลงบนกระดาษแผ่นเล็ก พอให้เห็นเค้าโครงความคิดของตน แล้วจึงนำไปขยายแบบร่าง
ตามขนาดที่จะทำงานปั้นจริงลงบนพื้นพื้นนั้น แต่ช่างปั้นบางคน ที่ทรงไว้ซึ่งความรู้สึกซึ่งมีประสบการณ์มาก และ ฝีมือ
กล้าแข็ง มักทำการร่างแบบขนาดเท่าจริงลงบนพื้น ที่จะปั้นนั้นเลยทีเดียว

งานร่างแบบ สำหรับปั้นนี้ ช่างปั้นจะใช้ถ่านไม้ชิ้นเล็กๆ ซึ่งทำจากต้นพริก เผาให้สุกเป็นถ่านเขียนเส้นร่าง
ด้วย เส้นร่างถ่าน จนได้รูปร่างสมบูรณ์ ส่วนสำคัญต้อง ช่องไฟงามเป็นเรื่องราวครบถ้วน ดังวัตถุประสงค์แล้ว จึงใช้ฟูกั้น
ชนิดเขียนเส้นขนาดเชื่องๆ จุ่ม “สีครุ” ลักษณะเป็นสีครามอมดำ (Indigo) ทำขึ้นจากเขม่าผสมกับยางรงฝนกับน้ำ ให้
เข้ากันเขียนทับไปบนเส้นร่าง เพื่อบันทึกเส้นร่างนั้นให้ชัด และ รูปร่างที่ร่างขึ้นไว้ไม่ลบเลือนไปก่อนจะทำงานปั้นให้เสร็จ
แล้วจึงใช้ผ้าเนื้อนุ่มๆ ปิดเส้นร่างด้วยถ่านไม้ที่นูนออกให้หมด คงเหลืออยู่แต่เส้นสีครุเป็นโครงร่างที่ชัดเจน เป็นแบบร่างที่
จะปั้นปูนทับในลำดับต่อไป

การเตรียมพื้นสำหรับงานปั้นปูน

พื้นชนิดก่ออิฐถือปูน มีการเตรียมพื้นดังนี้

พื้นชนิดก่ออิฐถือปูน มักจะฉาบปูนผิวเรียบเกลี้ยง เป็นปรกติอยู่ก่อนแล้ว การจะปั้นปูนเป็นลวดลาย หรือ
รูปภาพต่างๆ ติดลงบนพื้นปูนฉาบเรียบเกลี้ยง ช่างปั้นปูนจะต้องทำผิวพื้นปูนฉาบ ให้เกิดเป็นผิวขรุขระขึ้น ในบริเวณที่
ได้ร่างเส้นเป็นแบบร่างลวดลาย หรือ รูปภาพขึ้นก่อนนั้นโดยใช้ขวานเฉาะเบาๆ ผิวปูนฉาบที่เฉาะให้เป็นรอยนี้จะเป็นที่
ปูนปั้น เกาะจับติดทนอยู่ได้นานปี ในกรณีงานปั้นปูนเป็นลวดลาย หรือ รูปภาพต่างๆ ที่ต้องการปั้นให้สูงชันจากพื้น
มาก งานปั้นตรงส่วนนี้ จะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นช่างปั้นปูน จะต้องตอก “ทอย” ซึ่งมักทำด้วยไม้ไผ่แฉ่ๆ เหลาทำเป็นลูกทอย
ตอกลงที่พื้นปูนฉาบให้แน่น เหลือโคนทอยขึ้นมาตามขนาดที่ต้องการ ให้เป็นแกนสำหรับปูนปั้น ซึ่งช่างปั้นจะปั้นปูน
พอกขึ้นเป็นลวดลาย หรือ รูปภาพต่างๆ ที่ต้องการให้สูงชันนั้นต่อไป

พื้นรองรับงานปั้นปูน ที่ใช้ไม้รองรับ พื้นชนิดนี้เมื่อผ่านการเขียนร่างแบบขึ้นไว้บนพื้นแล้ว ช่างปั้นก็จะนำ
“น้ำเทือกปูน” คือ ปูนปั้นที่ทำให้เหลวโดยเติมน้ำขาว หรือ น้ำมันให้มากสักหน่อย ทาลงบนพื้นไม้บริเวณภายใน

ลวดลาย หรือ รูปภาพที่ได้ร่างเป็นแบบไว้นั้นให้ทั่วกัน เมื่อปล่อยทิ้งไว้ให้แห้ง ก็จะเป็นผิวหยาบๆ ซึ่งข้างป็นจะได้บันทึก
ลงเป็นลวดลาย หรือ รูปภาพเกาะจับ และ ติดทนอยู่ได้นานปี

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. เกรียง เกรียงสำหรับงานปั้นปูน มีหลายขนาด ใช้สำหรับตัก ป้าย ปาด แต่ง แต่งปูนเพื่อขึ้นรูปประเภทต่างๆ หรือ ชูดแต่งผิวปูน
๒. ไม้กวาด ทำด้วยไม้เหลาเป็นชั้นแบนๆ ใช้สำหรับปาดปูน แต่ง และ กวดผิวปูนให้เรียบเกลี้ยง
๓. ไม้เนียน ทำด้วยไม้เหลาเป็นชั้นแบนอย่างท้องปลิง ปลายข้างหนึ่งปาดเฉียง ใช้สำหรับปั้นแต่งส่วนย่อยๆ ในงานปั้นปูน เช่นขีดทำเป็นเส้น ทำรอยบากขอบลวดลาย
๔. ไม้เลียบมือ ทำด้วยไม้ไผ่กิ่งเล็กๆ ข้างป็นบางคนเรียกว่า ไม้แวว ใช้สำหรับกด ทำเป็นวงกลมล้อมลายตาไก่บ้าง ลายมุกบ้าง ไม้เลียบมือนี้ อาจทำขึ้นไว้หลายอัน และต่างขนาดกันเพื่อให้เหมาะสมแก่งานที่จะปั้น
๕. ขวาน ทำด้วยเหล็กใส่ด้ามไม้ ใช้สำหรับ ฟัน หรือ ฉะพื้นปูนให้เป็นรอยถี่ๆ เพื่อช่วยให้ปูนที่จะปั้นทับลงบน ผา หรือ พื้นปูนเกาะ หรือ จับติดแน่น
๖. ตะลุมพุก ทำด้วยไม้รูปทรงกระบอกสั้นๆ ต่อด้ามไม้ยาวขนาดจับถนัด ใช้สำหรับตอก “ทอย” ลงบนพื้นปูน หรือพื้นไม้ทอย คือไม้ชิ้นเล็กๆ ยาวประมาณ ๒ ถึง ๓ นิ้ว เหลาปลายให้แหลม ใช้สำหรับตอกลงบนพื้นปูน หรือ พื้นไม้ เพื่อเป็นที่ให้ปูน ซึ่งจะปั้นติดบนพื้นชนิดนั้นๆ เกาะยึดพื้นได้มั่นคง
๗. อ่างดินเผา เป็นอ่างขนาดย่อม พอใช้ใส่น้ำสะอาด ไว้ชุบล้างเครื่องมือปั้น
๘. ผ้าขาว ผ้าผืนเล็ก ชุบน้ำให้ชุ่ม ใช้สำหรับลูบแต่งผิวปูน หรือ ลูบเครื่องมือปั้นให้เปียกอยู่เสมอระหว่างทำงานปั้น

การเรียนรู้

เรียนรู้จากบรรพบุรุษ และครูบาอาจารย์ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

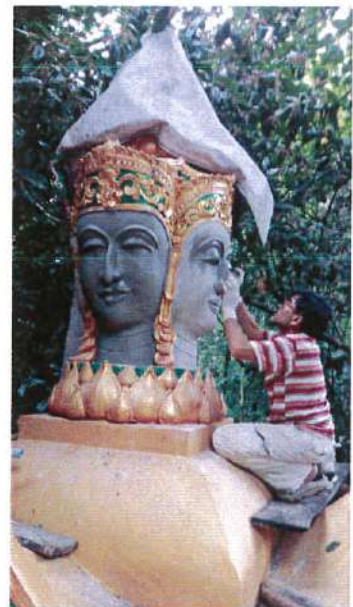
การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้าน และผู้ที่มีความสนใจ สามารถอธิบาย แนะนำ และทำให้ดูเป็นแบบอย่างได้

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการปั้นพระพุทธรูปและงานปั้นปูน

รูปภาพกิจกรรมด้านศิลปกรรม (ปั้นพระพุทธรูป/งานปั้นปูน)

ข้อมูลปราชญ์ด้านศิลปกรรม

ด้านดนตรีพื้นบ้าน (สะล้อ ซอ ซึง)

นายทองดี เครือวงศ์

เกิด : ๒ พ.ค. ๒๔๙๘

อายุ : ๖๕ ปี

ที่อยู่ : ๘๗ หมู่ที่ ๑๕ บ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

ฝึกฝนจากบรรพบุรุษ และครูบาอาจารย์ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ขั้นตอน/วิธีทำ

ขั้นตอนที่ ๑ ให้นั่งพับเพียบหรือนั่งขัดสมาธิตามความถนัดเพื่อความสะดวก ถือซึงแนบอก โดยให้ปลายคันทวนอยู่ทางซ้ายมือ รางของซึง(ภาคเหนือเรียกว่า กะโหล่งหรือ โกง)แนบติดลำตัวและอยู่ในตำแหน่งที่จะใช้มือขวาตีได้ถนัด มือซ้ายประคองคันทวนของซึงที่จะบรรเลงไปตามเสียงเพลง

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อฝึกขั้นที่ ๑ เสร็จก็มารู้จักการฝึกตีไปตามตัวโน้ตของเสียงซึง โดยใช้นิ้วมือซ้ายกดลงบนนมซึง เพื่อเปลี่ยนเสียงซึงเป็นเสียงสูง-ต่ำตามทำนองเพลง การฝึกตีซึงมีการเทียบตัวโน้ตเป็น ๒ ชนิดคือ ๑. ซึงลูกสาม ๒. ซึงลูกสี่(แบ่งตามประเภทได้ ๒ ชนิด คือ ซึงลูกสาม และซึงลูกสี่ (แตกต่างกันที่เสียง ลูกสาม เสียงซอลจะอยู่ด้านล่าง ส่วนซึงลูกสี่ เสียงซอลจะอยู่ด้านบน) อ้างอิงจาก จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี คำว่าลูก หมายถึงคู่เสียงระหว่างสาย เอก กับสายทุ้ม คำว่าลูกสาม หมายถึง มีสายทุ้ม กับสายเอกที่ต่างกัน ๓ เสียง คำว่าลูก ๔ สายทุ้ม กับสายเอกต่างกัน ๔ เสียง สายเอก คือ สายที่มีเสียงแหลมคม สายทุ้มคือ สายที่มีเสียงทุ้มนุ่ม ซึงลูกสาม สายเอก คือ เสียง ซอล (สายคู่ล่าง) สายทุ้มคือ เสียง โด (สายคู่บน) ซึงลูกสี่ สายเอกคือ เสียง โด (สายคู่บน) สายทุ้มคือ เสียงซอล (สายคู่ล่าง)

วัสดุ/อุปกรณ์

- สะล้อ ซอ ซึง

การเรียนรู้

เรียนรู้จากบรรพบุรุษ และครูบาอาจารย์ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

การถ่ายทอด

ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทางด้านดนตรีพื้นเมืองประสพการณ์ เคยถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลในครอบครัวบ้าง ไม่บ่อยครั้งนัก และแบบไม่เป็นทางการ

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้วิธีการเล่นการเล่นดนตรีพื้นบ้าน สะล้อ ซอ ซึง

รูปภาพกิจกรรมด้านศิลปกรรม
ด้านดนตรีพื้นบ้าน (สะล้อ ซอ ซึง)

ข้อมูลปราชญ์ด้านศิลปกรรม

ด้านศิลปะการแสดง - ฟ้อนสาวไหม

นางเรืองมูล จันทรคำ
เกิด : ๙ ก.ย. ๒๔๙๒
อายุ : ๗๑ ปี
ที่อยู่ : ๘๔ หมู่ที่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย
การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔
อาชีพ : เกษตรกร
ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เมื่อสมัยตอนยังสาวได้ฝึกฝนกับแม่ครูสมัยก่อน โดยใช้ท่าของแม่ครูบัวเรียวเป็นการฟ้อนที่มีลีลาท่าทางมาจากการทอผ้าซึ่งเป็นการทำงานในชีวิตประจำวัน การฟ้อนสาวไหมมีอยู่สองรูปแบบคือ การฟ้อนสาวไหมในการฟ่องเชิง และการฟ้อนสาวไหมที่เป็นการฟ้อนของหญิง

ขั้นตอน/วิธีทำ

ดยท่าฟ้อนของแม่ครูบัวเรียวที่เป็นมาตรฐาน มี ๑๖ ท่าฟ้อน ดังนี้

๑. ไหว้ (เทพนม)
๒. บิดบัวบาน
๓. พญาครุฑบิน
๔. สาวไหมช่วงยาว
๕. ม้วนไหมซ้าย
๖. ม้วนไหมขวา
๗. ดากฝ้าย (เป็นท่าใหม่ที่แม่ครูบัวเรียว ได้เพิ่มเติม ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๔)
๘. ม้วนไหมได้เข้า
๙. ม้วนไหมได้ศอก
๑๐. พุ่งหลุดไหม
๑๑. สาวไหมรอบตัว
๑๒. คลี่ปมไหม
๑๓. ปูเป็นผืนผ้า
๑๔. พับผ้า
๑๕. พญาครุฑบิน
๑๖. ไหว้ ตอนจบ

วัสดุ/อุปกรณ์

เครื่องแต่งกายผู้หญิง

๑. ผ้าซิ่นป้าย
๒. เสื้อคอตั้ง หรือ เสื้อคอกลม แขนยาว ผ่าอกตลอด

๓. ห่มสไบทับเสื้อ

๔. เก้าอี้เป็นมวอยอยู่ด้านหลัง

เครื่องดนตรี ใช้วงดนตรีพื้นเมือง ประกอบด้วย สะล้อ ซึง ปี่จุม และเครื่องประกอบจังหวะ ใช้เพลงฟ้อนสาวไหม และเพลงล่องแม่ปิง หากเป็นฟ้อนสาวไหมชาย-หญิง ใช้กลองปี่จุม ฉิ่งและฉาบตีประกอบเมื่อผู้ชายออกมาฟ้อน

การเรียนรู้

เรียนรู้แม่ครูสมัยก่อน โดยใช้ท่าของแม่ครูบัวเรียวเป็นการฟ้อนที่มีลีลาท่าทางมาจากการทอผ้าซึ่งเป็นการทำงานในชีวิตประจำวัน การฟ้อนสาวไหมมีอยู่สองรูปแบบคือ การฟ้อนสาวไหมในการฟ่องเชิง และการฟ้อนสาวไหมที่เป็นการฟ้อนของหญิง

การถ่ายทอด

ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทางด้านการฟ้อนสาวไหมโดยการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน หรือถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน บุคคลในครอบครัวการฟ้อนไว้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

ด้านศิลปะการแสดง - ฟ้อนสาวไหม

รูปภาพกิจกรรมด้านศิลปกรรม
ด้านศิลปะการแสดง - ฟ้อนสาวไหม

ข้อมูลปราชญ์ด้านศิลปกรรม

ปั้นปูน

นายมนัส

โทร.๐๘๑๙๕๐๙๓๑๐

เกิด :

อายุ :

ที่อยู่ : ๒๑๘ หมู่ ๖ บ้านร่องคือ ซอย ๑ ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ.เชียงราย ๕๗๒๑๐

การศึกษา : -

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

ศึกษาการปั้นปูนรูปร่าง ต่างๆ จากบรรพบุรุษ และศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากวิทยากรผู้มีความรู้ด้านนี้ และนำมาประกอบอาชีพหารได้เสริมให้กับครอบครัว ปัจจุบันได้สร้างโรงงานปั้นปูนที่บ้านร่องคือ สามารถสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างดี

ขั้นตอน/วิธีทำ

- ๑.ปั้นทรายขึ้นรูปก่อน เมื่อครบทุกด้านแล้วกวาดทรายรอบๆออกแล้วทาน้ำมันรอบแปดเหลี่ยมแล้วรดน้ำปูน ทับ
- ๒.ใส่ปูนรอบแรก ปาดปูนไว้บ้าง ก่อน
- ๓.พอปูนเซ็ทตัว ปาดปูนอีกรอบแล้วใส่เหล็กเพื่อความแข็งแรง
- ๔.ใส่ปูนทับเหล็กอีก ๑ รอบ
- ๕.พอทับเหล็กเสร็จแล้ว ใช้แม่พิมพ์ปั้นขึ้นรูป ใส่ปูนให้เต็ม
- ๖.รอปูนเซ็ทตัวแล้วใส่ปูนอีกรอบให้ขึ้นเหลี่ยม แล้วใช้แม่พิมพ์ขีด
- ๗.เมื่อชุดเสร็จแล้วลงน้ำปูนรอบสุดท้ายให้สวยงาม

วัสดุ/อุปกรณ์

- ปูนทราย
- ฐานปั้น
- แม่พิมพ์/ลวดลาย
- เกรียง

การเรียนรู้

เรียนรู้จากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ และดัดแปลงจากสิ่งเหลือใช้รอบตัว

การถ่ายทอด

ถ่ายทอดกับบุคคลที่สนใจ โดยแนะนำ บอกเล่า และปฏิบัติร่วมกันสามารถสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างได้ และฝึกสอนแบบตัวต่อตัว

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

วิธีการปั้นปูนองค์พระธาตุ เจดีย์ รูปต่างๆ เช่น วงกลม แปดเหลี่ยม สิบสองเหลี่ยม ประสาท เพ็ญเล็ก ปานกลาง ใหญ่ ฐานพระ ฯลฯ

รูปภาพกิจกรรมด้านศิลปกรรม
ปั้นปูน

ข้อมูลปราชญ์
ด้านวรรณกรรมและภาษา

ข้อมูลปราชญ์ด้านภาษาและวรรณกรรม

ขับทำนองสรภัญญะ

นางบัวลา ชันธิชัย

เกิด : ๗ เมษายน ๒๔๙๓

อายุ : ๖๘ ปี

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ ๑๐๔ หมู่ที่ ๑๐ บ้านเนินสยาม ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

สรภัญญะ เป็นทำนองการสวดทำนองหนึ่ง มีจุดกำเนิดมาจากการสวดทางพระพุทธศาสนา เมื่อตอนสมัยยังเด็กได้ฝึกฝนกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เมื่อไปวัด จึงจดจำทำนองและจังหวะการขับสรภัญญะได้อย่างไพเราะและชำนาญ

ขั้นตอน/วิธีทำ

- ขับร้องตามทำนองและเนื้อร้องที่มีพ่อครูแม่ครูหรือแต่งเองแต่งเนื้อร้องไว้

วัสดุ/อุปกรณ์

-

การเรียนรู้

สืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่ดั้งเดิม

การถ่ายทอด

ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทางด้านการขับทำนองสรภัญญะโดยการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนบุคคลในครอบครัวและนักเรียนผู้สูงอายุ การขับสรภัญญะไว้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

ด้านศิลปะการแสดง - ขับทำนองสรภัญญะ

รูปภาพกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม
ขับทำนองสรภัญญะ

ข้อมูลปราชญ์ด้านภาษาและวรรณกรรม

ปู่จารย์/หนาน

นายคำปัน ชันจันทร์แสง

เกิด : ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๘

อายุ : ๗๕ ปี

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ ๑๙ หมู่ ๙ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๖

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

“ปู่จารย์” หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและพุทธศาสนพิธี เป็นผู้นำในการไหว้พระ รับศีล เวณทาน หรือการประกอบพิธีต่าง ๆ ทั้งการประกอบพิธีในวัดและในบ้านผู้ที่จะเป็นปู่จารย์ได้นั้นกำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นหนาน หรือผู้ลาลึกขาบทในขณะที่เป็นพระสงฆ์ ในการที่ชาวบ้านจะทำบุญไหว้พระต่าง ๆ ในวัดนั้น ปู่จารย์จะเป็นผู้กล่าวนำการไหว้ การรับศีล การอาราธนาธรรมและการกล่าวมอบเครื่องไทยทานแก่พระสงฆ์ ส่วนในการทำพิธีในบ้านหรือนอกวัดนั้น ปู่จารย์ก็จะทำหน้าที่เดียวกันนี้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปู่จารย์ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่จะประสานหรือทำความเข้าใจระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์และศาสนพิธี

ขั้นตอน/วิธีทำ

- ปู่จารย์ มีหน้าฮ้องขวัญ สู่ขวัญ ส่งเคราะห์ตามประเพณีชาวล้านนา
- เป็นผู้นำในการไหว้พระ รับศีล เวณทาน หรือการประกอบพิธีต่าง ๆ

วัสดุ/อุปกรณ์

-

การเรียนรู้

สืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่ดั้งเดิม

การถ่ายทอด

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

รูปภาพกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม
ปู่จารย์/หนาน

ข้อมูลปราชญ์ด้านภาษาและวรรณกรรม

คำว/ขอ

นางปิ่น คำตื้อ

เกิด : ๒๓ มิถุนายน ๒๔๙๒

อายุ : ๗๑ ปี

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๕ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

คำวจึงเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางด้านภาษาของล้านนา มีความสุนทรีย์ะ บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ แสดงออกถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมชนบทในอดีต สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี แฝงด้วยคติธรรมและสุภาพจิตสอนใจ นอกจากนี้ คำวยังแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่ปัจจุบันการประพันธ์และการเล่าคำวถูกละทิ้ง ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร และหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม คำวกี้อาจจะเลือนหายไป

เมื่อตอนสมัยยังเด็กได้ฝึกฝนกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เมื่อไปงานบุญ งานศพ งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ในสมัยก่อนจึงจดจำทำนองและจังหวะการขับคำวได้อย่างไพเราะและชำนาญ

ขั้นตอน/วิธีทำ

- ขับร้องคำวตามทำนองสมัยโบราณ แต่อาจจะใช้ภาษาให้ทันสมัย ทันท่อเหตุการณ์บ้านเมืองเพื่อเล่าเรื่องต่างๆ

วัสดุ/อุปกรณ์

-

การเรียนรู้

สืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่ดั้งเดิม

การถ่ายทอด

ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทางด้านการคำวโดยการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนบุคคลในครอบครัวและนักเรียนผู้สูงอายุ การคำวโสรค์ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

ใช้ในการแต่งเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่บังเกิดขึ้นในท้องถิ่น มีประโยชน์ในด้านบันทึกความทรงจำให้คนรุ่นหลังได้รู้เรื่องราวในอดีต การเล่าคำวมีได้หลายลักษณะ จำแนกตามโอกาสดังนี้

๑. การเล่าคำวภายในครอบครัว ส่วนใหญ่จะเล่าหลังอาหารเย็น เพื่อคลายบรรยากาศที่เียบเหงาในตอน กลางคืน เพราะในสมัยก่อนยังไม่มีวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งบันเทิง เหมือนในสมัยนี้

๒. การเล่าคำวในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวชบวชลูกแก้ว (งานบวชเณร) งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานปอยเข้าสังข์ (งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปหาคนตาย สมัยก่อนต้องใช้เวลาเตรียมงานหลายวัน) ๓. การเล่าคำวในงานศพ เพื่อให้ผู้ที่มาอยู่เป็นเพื่อนเจ้าของบ้านได้ฟังในขณะที่ศพยังไม่ได้เผาเพื่อให้บรรยากาศเศร้าหมองเกินไป

รูปภาพกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม
คำว/ขอ

ข้อมูลปราชญ์ด้านภาษาและวรรณกรรม

คำว/จ้อย/ซอ

นายดวง ไชยชมภู

เกิด :

อายุ : ปี

ที่อยู่ :

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : เกษตรกร

ชุมชน : บ้าน

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

คำวจึงเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางด้านภาษาของล้านนา มีความสุนทรีย์ะ บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ แสดงออกถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมชนบทในอดีต สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี แฝงด้วยคติธรรมและสุภาษิตสอนใจ นอกจากนี้ คำวยังแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่ปัจจุบันการประพันธ์และการเล่าคำวถูกละทิ้ง ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร และหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม คำวก็อาจจะเลือนหายไป

เมื่อตอนสมัยยังเด็กได้ฝึกฝนกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เมื่อไปงานบุญ งานศพ งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ในสมัยก่อนจึงจดจำทำนองและจังหวะการขับคำวได้อย่างไพเราะและชำนาญ

ขั้นตอน/วิธีทำ

- ขับร้องคำวตามทำนองสมัยโบราณ แต่อาจจะใช้ภาษาให้ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองเพื่อเล่าเรื่องต่างๆ

วัสดุ/อุปกรณ์

-

การเรียนรู้

สืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่ดั้งเดิม

การถ่ายทอด

ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทางด้านการคำวโดยการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนบุคคลในครอบครัวและนักเรียนผู้สูงอายุ การคำวโซ่ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

ประโยชน์ภูมิปัญญาต่อการเรียนรู้

ใช้ในการแต่งเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่บังเกิดขึ้นในท้องถิ่น มีประโยชน์ในด้านบันทึกความทรงจำให้คนรุ่นหลังได้รู้เรื่องราวในอดีต การเล่าคำวมีได้หลายลักษณะ จำแนกตามโอกาสดังนี้

๑. การเล่าคำวภายในครอบครัว ส่วนใหญ่จะเล่าหลังอาหารเย็น เพื่อคลายบรรยากาศที่เสียบเหงาในตอน กลางคืน เพราะในสมัยก่อนยังไม่มีวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งบันเทิง เหมือนในสมัยนี้

๒. การเล่าคำวในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวชบวชลูกแก้ว (งานบวชเณร) งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานปอยเข้าสังข์ (งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปหาคนตาย สมัยก่อนต้องใช้เวลาเตรียมงานหลายวัน)

๓. การเล่าคำวในงานศพ เพื่อให้ผู้ที่มาอยู่เป็นเพื่อนเจ้าของบ้านได้ฟังในขณะที่ยังไม่ได้เผาเพื่อให้บรรยากาศเศร้าหมองเกินไป

รูปภาพกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม
คำว/จ้อย/ซอ

